

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА
ТА РОЗВИТОК
ТВОРЧОЇ
ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 9

Міністерство освіти і науки України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 9

Рівне – 2023

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Національної академії наук вищої освіти України, проректор з науково-педагогічної роботи, європейської інтеграції та інновацій;

Mirosław Dymon – Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki.

Лісова С.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Джус О.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та інноваційних технологій Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Рибалко Л.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Прокочук В.І. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Добровольська Р.О. – доктор філософії PhD, старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Клепар М. В. – заслужений працівник культури України, доктор педагогічних наук професор кафедри початкової освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Лупаренко С.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 27.04.2023 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. /
М 656 Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т,
Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2023. – Вип. 9. – 172 с.

ISBN 978-617-8260-05-7

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Останчук М.М., Никон О.К.</i> Формування професійної мотивації навчання як фактор активізації творчої діяльності студентів.....	5
<i>Заходякін О., Козак І.</i> Методичні засади розвитку музичної пам'яті піаністів в процесі фортепіанної підготовки.....	11
<i>Крижановська Т.І., Маєвська О.В.</i> Методичні аспекти процесу формування початкових акомпаніаторських навичок учнів-піаністів ДМШ.....	16
<i>Онищук В.І., Сметана О.П.</i> Удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у форматі дистанційного навчання.....	25
<i>Смик Л., Цюлюпа Н.</i> До питання розвитку поліфонічних умінь в учнів дитячих музичних шкіл.....	32
<i>Стецюк М.В., Крусь О.П.</i> Методи розвитку творчих здібностей учнів-піаністів дитячої музичної школи.....	37

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Єгоров В.С.</i> Конволюційні ревербератори у сучасній звукорежисурі.....	45
<i>Іваник Н.М.</i> Таїнство шлюбу як складова культурної обрядовості української православної традиції в її музично-естетичному вимірі.....	53
<i>Ковлева М.</i> Шляхи становлення та розвитку професійної бандурної школи в Україні.....	67
<i>Якимчук С.Н., Лахтюк А.Р.</i> Вокально-хорова творчість композитора Бориса Лятошинського першої половини ХХ століття (на прикладі кантати «Заповіт»).....	73
<i>Даюк Ж., Остапик Н.</i> Дитяче фортепіанне мистецтво у творчості українських композиторів.....	80
<i>Павлице Т.І., Мазур Д.В., Заходякін О.В.</i> Історико-теоретичний аспект розвитку сопілкового інструментарію.....	85
<i>Рокищук І., Дубовик О.</i> Генеза науково-технічної революції та інформаційного суспільства.....	94
<i>Сверлюк Л., Сян Шуай.</i> Використання фольклорних традицій в українській естрадній музиці.....	104
<i>Столярчук Б.Й.</i> Історія кафедри музичного фольклору і її роль у відродженні української культури.....	110
<i>Турко Н., Грушовець А.</i> Зародження та розвиток жанру «фортепіанна мініатюра» в музичному мистецтві.....	116

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Брень О.В.</i> Розвиток співацьких навичок у дітей дошкільного віку засобами ігрових технологій.....	123
<i>Гаврилів М.С., Гумінська О.О.</i> Методи спілкування, взаємодії, співпраці на уроці музичного мистецтва.....	130

<i>Денисюк Н.М., Гумінська О.О.</i> Сучасний досвід застосування Орф-підходу на музичних заняттях в ЗДО	138
<i>Крижановська Т.І., Карпова А.О.</i> Художній розвиток підлітків в умовах діяльності мистецьких гуртків	146
<i>Кондрачук Д.Р.</i> Організація інструментального музикування в процесі музично-творчого розвитку дошкільників	155
<i>Крет М.В., Левчук Н.О.</i> Музично-етичний досвід, як чинник формування морального світу молодших школярів	162
Про авторів	168

Kapeliukhivska, A. (2017) Rozvytok vokalno-khorovykh zdbnostoni ditei doshkilnogo viku [Development of vocal and choral abilities of preschool children]. Kamianets-Podilskyi. 54 s.

Lisovska, T. (2018) Teoriia i metodyka muzychnoho vykhovannia [Theory and method of musical education]. Vziato z http://preschool.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/...pdf.io_-1.pdf (Data zvernennia 19 liutoho 2023)

Matviienko, S. (2017) Teoriia ta metodyka muzychnoho vykhovannia ditei doshkilnogo viku [Theory and methods of musical education of preschool children]. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia. 297 s.

Sadovenko, S. (2008) Rozvytok muzychnykh zdbnostoni zasobamy ukrainskoho folkloru [Development of musical abilities by means of Ukrainian folklore]. K.: Shkilnyi svit. 128 s.

•

УДК 781:(373.016:316.6)

ORCID: 0009-0009-7018-1760

ORCID: 0000-0001-9845-1958

Гаврилів М.С.,

Гумінська О.О.,

МЕТОДИ СПІЛКУВАННЯ, ВЗАЄМОДІЇ, СПІВПРАЦІ НА УРОЦІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У змісті статті розглянуто суть методів спілкування, взаємодії, співпраці у житті, в освітньому процесі, зокрема, на уроках музичного мистецтва. Актуалізовано думку, що людина має потребу у спілкуванні, взаємодії, повазі, любові, співпраці, яка є первісно заданою природою людини потребою вищого порядку.

Взаємодія між всіма учасниками освітнього процесу є основою успішної організації освітнього процесу. Ця взаємодія сприятиме формуванню комунікативних навичок, розвитку уміння працювати в команді, досвіду діалогового спілкування, усвідомленню відповідальності за власні та колективні результати, співробітництву.

Висвітлено умови, при яких стимулюються комунікативні навички: колективне обговорення певної проблеми, що має на меті колегіально наблизитися до результату (віднаходити рішення, відкривати нові ідеї, утворювати консенсус); обговорення в групах, в якому учні навчаються висловлювати власні міркування, сприймати думки інших, погоджуватися з ними або заперечувати, доповнювати й уточнювати їх; підкреслення вчителем значення кожного висловлювання учня в діалоговій взаємодії, кожного внеску в загальне обговорення, внаслідок чого учень починає цінувати власні думки, цінувати й поважати думки інших; групова діяльність, кооперація, що сприяє виховує толерантність, колективізм, стимулює взаємодопомогу, художнє пізнання з позиції «Ми».

Систематизовано різні форми, методи та технології навчання мистецтву та музичному мистецтву: методи взаємодії у процесі сприймання музики – метод діалогу, аналіз-інтерпретація творів мистецтва у фасилітованій дискусії, метод проблем, використання запитань «відкритого типу», перефразування учнівських коментарів; інтерактивні методи – метод проекту, робота в парах, трійках, малих і великих групах, рольові імітаційні ігри, ігри-вікторини, виконавські конкурси;

інтерпретаційно-виконавські методи – розігрування пісень, пісень-ігор, музичних вистав, народних обрядів, театралізованих діалогів, виконання «віночків» народних пісень і танців, інсценізація пісень, виконання пісень групами та солістами; творчі методи – ритмічно-комунікаційні вправи, ігри, імпровізації, ритмічні канони, діалоги, рондо, реп-композиції, ритмічно-танцювально-театральні композиції.

Ключові слова: спілкування, взаємодія, співпраця, комунікативні, інтерактивні методи навчання, урок музичного мистецтва

Abstract. The content of the article examines the essence of methods of communication, interaction, cooperation in life, in the educational process, in particular, in music lessons. The idea that a person has a need for communication, interaction, respect, love, cooperation, which is a higher-order need originally set by human nature, has been updated.

Interaction between all participants of the educational process is the basis of successful organization of the educational process. This interaction will contribute to the formation of communication skills, the development of the ability to work in a team, the experience of dialogical communication, the awareness of responsibility for one's own and collective results, and cooperation.

The conditions under which communication skills are stimulated are highlighted: collective discussion of a certain problem with the aim of collegially approaching the result (finding solutions, discovering new ideas, forming a consensus); discussion in groups, in which students learn to express their own opinions, perceive the opinions of others, agree with them or deny, supplement and clarify them; the teacher emphasizes the importance of each student's statement in dialogic interaction, each contribution to the general discussion, as a result of which the student begins to value his own opinions, value and respect the opinions of others; group activity, cooperation, which promotes and educates tolerance, collectivism, stimulates mutual assistance, artistic knowledge from the position of "We".

Various forms, methods and technologies of teaching art and music are systematized: methods of interaction in the process of music perception – dialogue method, analysis-interpretation of works of art in a facilitated discussion, problem method, use of "open-ended" questions, paraphrasing of student comments; interactive methods – project method, work in pairs, threes, small and large groups, role-playing simulation games, quiz games, performance competitions; interpretative and performing methods – acting out songs, song-games, musical performances, folk rites, theatrical dialogues, performing "wreaths" of folk songs and dances, staging songs, performing songs by groups and soloists; creative methods – rhythmic and communicative exercises, games, improvisations, rhythmic canons, dialogues, rondo, rap compositions, rhythmic-dance-theatrical compositions.

Keywords: communication, interaction, cooperation, communicative, interactive learning methods, music lesson.

Постановка проблеми. Спілкування, взаємодія та співпраця у нашому житті є дуже важливими, оскільки спілкування є необхідною умовою формування, існування й розвитку особистості. Без спілкування не було б взаємодії та співпраці людей, в якій здійснюється обмін переживаннями, почуттями, думками, звичками, способами поведінки, а також не задовольнялися б потреби особистості в співчутті, підтримці, солідарності, дружбі, тощо.

Для успішної самореалізації людини в суспільстві, для професійного розвитку кожній людині необхідні сукупність знань в галузі спілкування, досвід оптимальної взаємодії, досвід творчого спілкування та співпраці з іншими суб'єктами діяльності. В освітньому процесі максимальний вільний розвиток особистості відбувається за допомогою спілкування, взаємодії та співпраці, які є дуже важливі, так як являють собою шкільну співдружність дорослих і дітей, які об'єднані спільною діяльністю, завданнями, гуманними стосунками і способом життя.

Вчитель музичного мистецтва повинен майстерно володіти організацією процесу міжособистісної взаємодії, тому що музично-виконавська та творча діяльність у галузі мистецтва є комунікативним процесом, а пізнання мистецтва найефективніше здійснюється у діалогічних формах та методах. Від вчителя музичного мистецтва залежить педагогічний діалог зі специфічною «поліфонією взаємодії», заснованою на партнерських засадах поваги, відкритості, симпатії, довіри, що створюють умови для самовираження кожного учня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми спілкування, міжособистісної взаємодії в освітньому процесі давно стали предметом дослідження представників гуманної педагогіки (Ш. Амонашвілі, І. Бех, І. Зязюн, В. Семиченко, Н. Щуркова та ін.). Різним аспектам взаємодії в процесі музичної освіти присвячені праці Л. С. Аристової, О. О. Гумінської, І. М. Кісільчук, Л. Г. Кондратової, Л. М. Масол та ін.

Але методика організації на уроках музичного мистецтва спілкування, взаємодії, співпраці подекуди обмежена описом діалогової взаємодії та інтерактивними методами.

Мета статті – систематизувати методи спілкування, взаємодії, співпраці на уроці музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема спілкування, взаємодії є предметом вивчення багатьох наук: філософії, етики, естетики, лінгвістики, соціології, психології, педагогіки. У концепції особистості А. Маслоу потреби людини у спілкуванні, повазі, любові визначаються як потреби високого порядку, які первісно задані у природі людини (Левківський, 2003, с.338).

Педагогіка вважає спілкування необхідною умовою формування й розвитку особистості. На думку С. У. Гончаренка, спілкування є складною взаємодією людей, в якій здійснюється обмін думками, почуттями, переживаннями, способами поведінки, звичками, а також задовольняються потреби особистості в підтримці, солідарності, співчутті, дружбі, належності тощо (Гончаренко, 1997, с.317).

Спілкування, за визначенням Л. М. Масол, – це форма діяльності, психічного контакту, що здійснюється між людьми як рівноправними партнерами і виявляється в обміні інформацією, взаємовпливі, взаєморозумінні. На відміну від поняття «комунікація» (передача інформації), як зазначає

Л. М. Масол, спілкування характеризується психічними зв'язками між людьми, духовними стосунками, адже взаємовідносини суб'єктів відбуваються навіть і тоді, коли інформація як предмет взаємодії відсутня (наприклад, спілкування через погляди, жести) (Масол, 2020, с. 107).

В історії є приклади виховних систем, що стали взірцем педагогіки спілкування, взаємодії, співпраці. Так, Селестен Френе привчав до співробітництва та колективної праці, видаючи разом з учнями шкільний журнал (збірку вільних текстів, які друкуються щодня, а у кінці місяця видаються як окрема брошура для передплатників і кореспондентів). Він організував обмін шкільною друкованою продукцією (дитячі листи, шкільні журнали, тематичні альбоми, магнітофонні касети з розповідями дітей тощо), вважаючи налагодження такого обміну «основою мирного життя майбутніх громадян планети» Завданням школи, за С.Френе, був максимальний вільний розвиток особистості за допомогою розумно організованого товариства, яке являє собою шкільну співдружність дітей і дорослих, що об'єднані спільними завданнями, діяльністю, способом життя і гуманними стосунками. Провідними символами виховної системи С.Френе стали демократизм, свобода, співробітництво, праця (Левківський, 2003, с.243).

Виховна система А. С. Макаренка представляє досвід організації такого навчально-виробничого колективу, в якому кожен вихованець взаємодіє в атмосфері взаємної довіри, проживає різні соціальні ролі, привчається емпатії, відкритості, співпричетності і співучасті в соціальних і виробничих процесах (Левківський, 2003, с.283-284).

Сучасне «сповідання ідеї особистісно орієнтованої педагогіки зумовлює, на думку Л. М. Масол, беззастережно визнати пріоритет діалогової стратегії педагогічної взаємодії як основи сучасних інноваційних технологій навчання і виховання школярів засобами мистецтва» (Масол, 2020, с.107). Науковиця підкреслює значення під час педагогічного спілкування майстерного володіння словом та діалогу як процесу міжособистісної взаємодії, адже «діалогічні форми педагогічного спілкування є засобом стимулювання інтерпретаційної діяльності учнів, прояву рефлексії у процесі пізнання мистецтва». Педагогічний діалог вона називає «своєрідною поліфонією взаємодії, де специфічні дії вчителя, який моделює навчально-виховний процес на партнерських засадах (відкритість, довіра, повага, симпатія тощо), створюють умови для самовираження кожного учня» (Масол, 2020, с.108-109).

Створенню умов для міжособистісної взаємодії учнів на уроках мистецтва сприятимуть інтерактивні художньо-педагогічні технології. Л. М. Масол підкреслює їх значення «для набуття учнями інтеркультурної компетентності – готовності, здатності до комунікативної та кооперативної діяльності, оволодіння комплексом відповідних умінь» та класифікує їх у такі основні групи: уміння слухати партнерів і виявляти до них прихильність, доброзичливість, толерантність; уміння переконувати, аргументувати власну думку, керувати емоційним станом; уміння дискутувати, підтри-

мувати зворотний зв'язок, ініціювати спілкування, доходити компромісу; уміння взаємодіяти, співпрацювати, установлювати ділові контакти, працювати в парі, у малих групах, колективно (Масол, 2020, с.107-108).

Для організації аналізу-інтерпретації творів мистецтва науковець радить застосовувати фасилітовану дискусію, суть якої полягає в колективному обговоренні певної проблеми, що має на меті колегіально наблизитися до результату (віднаходити рішення, відкривати нові ідеї, утворювати консенсус) за допомогою певних стратегій, спрямовуючих запитань і спеціальних прийомів ведучого – фасилітатора. Без будь-якої зовнішньої інформації, описує цей метод Л. М. Масол, діти мають навчитися «вичерпувати» зміст твору із самого твору. Під час групового обговорення учні вчать не лише висловлювати власні міркування, а й сприймати думки інших, погоджуватися з ними або заперечувати, доповнювати й уточнювати їх (Масол, 2020, с.107-108).

Л. М. Масол зазначає, що при цьому зростає комунікативна компетентність: у перебігу обміну думками діти починають уважно слухати і сприймати інших, змінювати власну первісну позицію, якщо вони відчули, що вона неправильна або не зовсім точна, порівняно з іншою (Масол, 2020, с.109-110).

Пусковим механізмом дискусії науковиця називає спеціально розроблені учителем запитання, які допомагають учням включитися в активний пізнавальний пошук у процесі сприймання мистецьких творів і їх колективного обговорення. Це – запитання «відкритого типу», на які діти можуть відповісти, використовуючи попередньо набуті знання, систематизувати й закріпити вже відоме. не варто намагатися «перестрибувати через сходи» – ускладнювати запитання, прискорювати темп їх поступового поетапного введення у процесі навчання. (Масол, 2020, с.110).

Перефразування учнівських коментарів дає змогу вчителю підкреслювати значення кожного висловлювання, кожного внеску в загальне обговорення, і дитина починає цінувати власні думки, цінувати й поважати думки інших. Водночас учитель демонструє «пов'язування» коментарів, указуючи, як вони співвідносяться між собою: схожі думки, різні думки, підтвердження версій, спростування попередніх позицій (Масол, 2020, с.110).

До інтерактивних художньо-педагогічних технологій Л. М. Масол відносить метод проекту, роботу в парах, трійках, малих і великих групах, що сприяє вихованню в учнів толерантності, колективізму, взаємодопомоги, вона стимулює процес художнього пізнання з позиції «Ми». Групова діяльність здійснюється на засадах кооперації, добровільної організації спільної праці, а прикладом можуть бути такі форми: виконання народних обрядів, розігрування театралізованих діалогів, роботу над проектами, виконання «віночків» народних пісень і танців, що побутують у рідному краї («Перлини душі народної») тощо (Масол, 2020, с.113-114).

До інтерактивних методів О. О. Гумінська відносить різноманітні способи взаємодії учнів на уроках музичного мистецтва, систематизовані відповідно до видів діяльності на уроці музичного мистецтва. Це метод проблем, рольова імітаційна гра, виконавський конкурс (на етапі інтерпретації пісні), групове створення образних моделей (схем), робота в парах над епіграфом та «Деревом мудрості», метод проекту, рольові імітаційні ігри «Кореспонденти», «Прес-конференція», «Наукова конференція» (засвоєння навчальної інформації); рольові ігри «Світська розмова», «Мікрофон», робота в групах «композиторів», «психологів», «художників», «мистецтвознавців» тощо (слухання музичного твору); гра «Вартові казкового королівства» (творчість композитора, теоретичний матеріал), колективний проєкт «Урок-концерт», «Урок-курс» (планування та проведення заключних уроків з розподілом ролей) (Гумінська, 2004).

Велике значення для взаємодії учнів на уроках музичного мистецтва, на думку І. М. Кісільчук, мають ритмічно-комунікаційні вправи: «учень перестає слухати лише себе, він вливається в пульсацію ритму, слухаючи кожного учасника та усіх разом; він відчуває важливість моменту правильної і вчасної передачі ритму для збереження цілісності групової чи колективної ритмічної композиції». Кожен має змогу бути солістом і оркестрантом: передавати один одному ритм (партію), грати злагоджено та ін. (Кісільчук, 2018, с.9).

І. М. Кісільчук пропонує авторське бачення застосування ритмічно-комунікаційних вправ на уроках мистецтва: вправи у техніці Body Percussion; вправи на вірші, тексти пісень у заданому ритмі зі звучними жестами; ритмічні канони із текстами; підбір основних ударних механізмів до заданого ритмічного блока, робота в парах, групах; ритмічні ігри «Луна», «Коло ритму», «Передай ритм», «Запитання – відповідь»; імпровізація на основі слова, словосполучення, речення, вірша; створення ритмічних композицій у заданій формі (діалог, період, тричастинна, рондо, реп-композиція); Body Percussion у тісному взаємозв'язку із пластичними та хореографічними рухами; ритмізація слів, словосполучень, віршів, загадок, лічилок тощо з допомогою звучних жестів, речитація з драматизацією; виконання тексту пісні з одночасними ходом і проплескуванням метру; створення ритмічно-танцювально-театральних композицій «Ритмічні батли». Ритмічно-комунікативні вправи, у досвіді І. М. Кісільчук поділяються на вербальні і невербальні; з використанням музичних (шумових) інструментів і без них; під музичний супровід та без нього. (Кісільчук, 2018, с.9).

Організації спілкування, взаємодії, колективного виконання музики на уроках музичного мистецтва сприяють завдання підручників: проведіть міні-конкурс на кращих солістів опери – заспівайте в парах пісні персонажів опери «Коза-Дерева», пісню-гру з рухами «Іде, іде дід» (Аристова, Калініченко, 2018, с. 41); розіграйте музичну виставу «Ходить гарбуз по городу» (Рубля, Щеглова, 2018, с. 30); виконайте як колективну гру пісню «Омелько», пісню В. Верховинця «Ходять діти в колі» (Лемешева, 2018).

Для учнів 5 класу Л. Г. Кондратова пропонує гру-вікторину «Музика з мультфільмів»: дає завдання «друзям позмагатися, хто краще знає мистецтво мультиплікації», прослухати пісні та пригадати назви мультфільмів, у яких вони звучать (Кондратова, Федун, Чорний, 2022, с.95). Для шестикласників у підручнику подана гра «Впізнай мелодію» (разом з однокласниками прослухати уривки з увертюр до відомих опер та симфонічних увертюр та упізнати щонайбільше творів (Кондратова, 2014, с. 177); виконати пісню, спробувати себе в ролі соліста, заспівати перший куплет, а приспів виконати разом з однокласниками (Кондратова, 2014, с. 143).

Л. М. Масол і Л. С. Аристова описують завдання для роботи в групах: об'єднайтеся в групи, створіть відеокліп на музику Місячної сонати Людвіга ван Бетховена або Серенади Франца Шуберта, використовуючи репродукції картин художників і вірші поетів, проведіть конкурс відеокліпів (Масол, Аристова, 2015, с.54).

У власному досвіді роботи з учнями Новочорторийського ліцею Житомирської області на уроках музичного мистецтва ми використовуємо різні форми взаємодії та співпраці: хоровий спів, гра в оркестрі елементарних музичних інструментів, пластичне інтонування, вільне диригування, танцювальні рухи, музично-рухові вправи, інсценування пісень та творів для слухання. Водночас ми практикуємо творчі форми взаємодії: створення музичного супроводу до пісні на шумових інструментах, ритмічні вправи онлайн, створення танцю-пантоміми, танцю-імпровазації, ілюстрування пісень, мелодій тощо.

Висновки. Таким чином, основою успішного освітнього процесу є досвід організації оптимальної взаємодії між його учасниками. Такий досвід сприятиме формуванню комунікативних навичок, досвіду діалогового спілкування, розвитку умінь працювати в команді, співробітництву, усвідомленню відповідальності за власні та колективні результати, досвід спілкування та творчої співпраці.

Методами спілкування, взаємодії, співпраці на уроці музичного мистецтва можуть стати: метод діалогу, аналіз-інтерпретація творів мистецтва у фасилітованій дискусії, використання запитань «відкритого типу», перефразування учнівських коментарів, інтерактивні художньо-педагогічні технології (метод проекту, роботу в парах, трійках, малих і великих групах, виконання народних обрядів, розігрування театралізованих діалогів, виконання «віночків» народних пісень і танців тощо) (Л. М. Масол); інтерактивні методи – метод проблем, метод проекту, рольові імітаційні ігри, виконавські конкурси, групове створення образних моделей (схем), робота в парах, в групах «композиторів», «психологів», «художників», «мистецтвознавців» тощо (О. О. Гумінська); ритмічно-комунікаційні вправи у техніці Body Percussion, вправи на вірші, тексти пісень у заданому ритмі, ритмічні канони, підбір основних ударних механізмів до заданого ритмічного блока, робота в парах, групах, ритмічні ігри «Луна», «Коло ритму», «Передай ритм»,

«Запитання -відповідь», імпровізація на основі слова, словосполучення, речення, вірша, створення ритмічних композицій у заданій формі (діалог, період, тричастинна, рондо, реп-композиція), створення ритмічно-танцювально-театральних композицій «Ритмічні батли» (І. М. Кісільчук); міні-конкурс на кращих солістів опери, виконання пісень у ролях (Л. С. Аристова, О. В. Калініченко); розігрування музичної вистави на основі пісні (Т. Є. Рубля, Т. Л. Щеглова); виконання колективної гри на основі пісні (Н. А. Лемешева); гра-вікторина, командні ігри, інсценізації пісень, виконання пісень групами та солістами (Л. Г. Кондратова, С. І. Федун, О. В. Чорний); творчі завдання-конкурси для груп (Л. М. Масол, Л. С. Аристова).

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті процесу спілкування, взаємодії, співпраці на уроці музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання.

Список використаної літератури

- Левківський, М. В. (2003). Історія педагогіки: підручник. Київ: Центр навчальної літератури. 360 с.
- Гончаренко, С. У. (1997). Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 373 с.
- Масол, Л. М. (2020). Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»: метод. посібник. Київ: Генеза. 207 с.
- Гумінська, О. О. (2004). Інтерактивні методи на уроках музики. *Завуч. Наша вкладка.* №32 (218). С.4-12.
- Кісільчук, І. М. (2018). Ритмічно-комунікаційні вправи на уроках мистецтва. *Мистецтво та освіта.* №4 (90). С.7-13.
- Калініченко, О. В., Аристова, Л. С. (2018). Мистецтво : підруч. інтегрованого курсу для 1 класу закл. заг. серед. освіти. Київ : Освіта. 128 с.
- Рубля, Т. Є., Щеглова, Ш. Л. (2018). Мистецтво : підруч. інтегрованого курсу для 1 класу закл. заг. серед. освіти. Харків : Ранок. 104 с.
- Лемешева, Н. А. (2018). Мистецтво : підруч. інтегрованого курсу для 1 класу закл. заг. серед. освіти. Кам'янець-Подільський : Абетка. 128 с.
- Кондратова, Л. Г., Федун, С. І., Чорний, О. В. (2022). Мистецтво: підруч. інтегрованого курсу для 5 класу закл. заг. серед. освіти. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 246 с.
- Кондратова, Л. Г. (2014). Музичне мистецтво: підручник для 6 класу загальноосвітньої навчальної заклад. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан. 216 с.
- Масол, Л. М., Аристова, Л. С. (2015). Музичне мистецтво: підруч. для 7 класу для загально-освіт. навч. закл. Харків: СИЦІЯ. 144 с.

References

- Levkivskiy, M. V. (2003). Istoriia pedahohiky [History of pedagogy] : pidruchnyk. Kyiv: Tsentrv navchalnoi literatury. 360 s. [in Ukrainian].
- Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid. 373 s. [in Ukrainian].
- Masol, L. M. (2020). Metodyka vykladannia intehrovanoho kursu «Mystetstvo» [Methodology of teaching the integrated course "Art"] : metod. posibnyk . Kyiv: Heneza. 207 s. [in Ukrainian].

Huminska, O. O. (2004). Interaktyvni metody na urokakh muzyky [Interactive methods in music lessons]. *Zavuch. Nasha vkladka*. №32 (218). S.4-12. [in Ukrainian].

Kisilchuk, I. M. (2018). Rytmichno-komunikatsiini vpravy na urokakh mystetstva [Rhythmic and communicative exercises in art classes]. *Mystetstvo ta osvita*. №4 (90). S.7-13. [in Ukrainian].

Kalinichenko, O. V., Arystova, L. S. (2018). *Mystetstvo [Art]: pidruch. intehrovanoho kursu dlia 1 klasu zakl. zah. sered. osvity*. Kyiv : Osvita. 128 s. [in Ukrainian].

Rublia, T. Ye., Shchekhlova, Sh. L. (2018). *Mystetstvo [Art]: pidruch. intehrovanoho kursu dlia 1 klasu zakl. zah. sered. osvity*. Kharkiv : Ranok. 104 s. [in Ukrainian].

Limesheva, N. A. (2018). *Mystetstvo [Art]: pidruch. intehrovanoho kursu dlia 1 klasu zakl. zah. sered. osvity*. Kamianets-Podilskyi : Abetka. 128 s. [in Ukrainian].

Kondratova, L. H., Fedun, S. I., Chomyi, O. V. (2022). *Mystetstvo [Art]: pidruch. intehrovanoho kursu dlia 5 klasu zakl. zah. sered. osvity*. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan. 246 s. [in Ukrainian].

Kondratova, L. H. (2014). *Muzychne mystetstvo [Musical art]: pidruchnyk dlia 6 klasu zahalnoosvitnii navchalnyi zaklad*. Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan. 216 s. [in Ukrainian].

Masol, L. M., Arystova, L. S. (2015). *Muzychne mystetstvo [Musical art]: pidruch. dlia 7 klasu dlia zahalno-osvit. navch. zakl.* Kharkiv: SYTsYIa. 144 s. [in Ukrainian].

УДК 781:373.2.016

ORCID: 0000-0001-7657-1721

ORCID: 0000-0001-9845-1958

Денисюк Н.М.,

Гумінська О.О.,

СУЧАСНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ОРФ-ПІДХОДУ НА МУЗИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ В ЗДО

Анотація. У змісті статті розглянуто суть музично-педагогічної концепції К.Орфа та розкрито її значення в творчому розвитку особистості. Висвітлено історичні факти, що сприяли формуванню прогресивних поглядів.

На основі наукових праць здійснено спробу розкрити значення Орф-підходу, в основі якої лежать принципи дитиноцентризму, взаємонавчання, взаємозв'язку практики та теорії, інтеграції мови, музики, руху, музичної імпровізації, імпровізаційності та творчої активності, збалансованості між процесом та результатом; використання Орф-інструментарію; адаптивності, універсальності.

Актуалізовано думку, що мовні, ритмічні вправи, ігри, музикування на елементарних музичних інструментах, імпровізація є природним шляхом розвитку творчих можливостей дітей дошкільного віку.

Описано історію створення та діяльність Орф Шульверк Асоціації України. Проаналізовано досвід впровадження Орф-підходу в освітній процес сучасних закладів освіти, у тому числі закладів дошкільної освіти. Наведені приклади досвіду музичних керівників закладів дошкільної освіти та зразки Орф-підходу в педагогічній діяльності автора статті. Підкреслюється думка, що навчання через дію, творчі форми спілкування з музикою, мовлення, рухова, дослідницька діяльність та інтегра-

Наукове видання

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТА
ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 9

Відповідальний за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 10.06.2023 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 10,0. Наклад 100 пр. Зам. 43.
Видавництво «Волинські обереги».

33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано у друкарні видавництва «Волинські обереги».